

การวิเคราะห์รูปแบบความเป็นครูและกระบวนการถ่ายทอดความรู้
ของครูมนตรี คราโบท ในกลุ่มผู้สังเกตที่ต่างกัน

นางสาวพรทิพย์ อันทิวโรทัย

สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาสารคดีศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-589-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**AN ANALYSIS OF MONTRI TRAMOD'S TEACHER MODELING AND
PROCESSES IN TRANSMITTING KNOWLEDGE TO DIFFERENT
GROUPS OF SUCCEEDING GENERATIONS**

Miss Porntip Andhivarothai

**A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Foundations of Education
Graduate School**

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-635-589-9

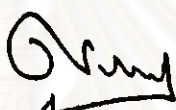

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์รูปแบบความเป็นครูและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของ
 ครูมนตรี ตราโมท ในกลุ่มผู้สืบทอดที่ต่างกัน

โดย นางสาวพรทิพย์ อินทิวโรทัย

ภาควิชา สারัตถศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ สัจกุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ประภาศรี สีทองไพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ สัจกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์บุญช่วย โสวัตร)

พรทิพย์ อันทิวโรทัย : การวิเคราะห์รูปแบบความเป็นครูและกระบวนการถ่ายทอดความรู้
ของครูมนตรี ตราโมท ในกลุ่มผู้สืบทอดที่ต่างกัน (AN ANALYSIS OF MONTRI
TRAMOD'S TEACHER MODELING AND PROCESSES IN TRANSMITTING
KNOWLEDGE TO DIFFERENT GROUPS OF SUCCEEDING GENERATIONS)
อาจารย์ที่ปรึกษา: ผศ. ดร. กรรณิการ์ สัจกุล, 465 หน้า. ISBN 974-635-589-9

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีวัตถุประสงค์
เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบความเป็นครูและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท
ในกลุ่มผู้สืบทอดที่ต่างกัน โดยรวบรวมข้อมูลจากประวัติ บทบาท และผลงานของท่าน รวมทั้งทัศนะ
ของกลุ่มผู้สืบทอด

จากการวิเคราะห์รูปแบบของความเป็นครูของครูมนตรี ตราโมท พบว่า ท่านเป็นบุคคล
หน้าแผ่นดิน เป็นครูคนไทยที่ได้ฝากมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไว้ให้กับแผ่นดินไทยเป็นอนุสรณ์
และดำรงคุณลักษณะเฉพาะตัวแห่งความเป็นครูซึ่งไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน อันได้แก่ การเป็นกัลยาณมิตร
ของศิษย์ตามแนวพุทธธรรม เป็นครูที่ทันสมัย รอบรู้ลึกซึ้งและเชี่ยวชาญในสิ่งที่สอน และมีคุณลักษณะ
พิเศษที่พึงจารึกไว้ในประวัติศาสตร์การดนตรีไทย คือ เป็นครูคนไทยที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
ผลงานอันประมาณค่ามิได้ โดยยังคงรักษาแบบแผนของความเป็นไทยไว้ได้มั่นคง แม้ในการถ่ายทอด
ความรู้ ท่านก็มีวิธีการสอนของท่าน ซึ่งยึดการสอนแบบไทยโบราณเป็นหลัก เรียกว่า วิธีวิทยาเฉพาะตัว

จากผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของท่านในกลุ่มผู้สืบทอดทั้ง 5 กลุ่มนั้น
พบว่า ท่านได้ใช้วิธีการสอนที่ต่างกัน ซึ่งมี 3 แบบ คือ แบบวิธีวิทยาเฉพาะตัว แบบบรรยาย และ
แบบใช้สื่อต่าง ๆ ท่านใช้วิธีวิทยาเฉพาะตัวในการสอนผู้สืบทอดหลายกลุ่ม คือ สอนการแสดงละครวิทยุ
การดนตรีและขับร้อง ให้แก่กลุ่มทายาทตราโมท สอนการเขียนบท การบรรจเพลง การต่อเพลง
ให้แก่กลุ่มกรมศิลปากร และสอนการประกอบพิธีไหว้ครูให้แก่กลุ่มผู้ประกอบพิธีไหว้ครู ส่วนวิธีการสอน
แบบบรรยาย ใช้สอนนาฏดุริยางคศิลป์ภาคทฤษฎีให้แก่กลุ่มผู้สืบทอดในระบบโรงเรียน และวิธีการสอน
แบบใช้สื่อต่าง ๆ อันได้แก่ ไม้ตลกกล แผ่นเสียง วิทยุ สิ่งพิมพ์ ใช้สอนนาฏดุริยางคศิลป์ คติสอนใจ
คุณธรรมและจริยธรรม ให้แก่กลุ่มประชาชนทั่วไป

ภาควิชา สार्वदिकศึกษา
สาขาวิชา พื้นฐานการศึกษา
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิติดี *พรทิพย์ อันทิวโรทัย*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *กรรณิการ์ สัจกุล*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C740139 : MAJOR FOUNDATIONS OF EDUCATION

KEY WORD:

MONTRI TRAMOD / TEACHER MODELING / TRANSMITTING KNOWLEDGE
 PORNTIP ANDHIVAROTHAI : AN ANALYSIS OF MONTRI TRAMOD'S TEACHER
 MODELING AND PROCESSES IN TRANSMITTING KNOWLEDGE TO DIFFERENT GROUPS
 OF SUCCEEDING GENERATIONS. THESIS ADVISOR: ASSIST. PROF. KANNIGA
 SACHAKUL, Ph.D. 465 pp. ISBN 974-635-589-9

This research is a descriptive study, using a historical approach. Its aim is to study and analyse a model of an exemplary teacher, illustrated by Master Montri Tramod's life and his knowledge-transmitting processes with different groups of succeeding generations; based on research data about his life, role, and work as well as the opinions of his followers.

An analysis of a model illustrated by Master Montri Tramod's life as a teacher reveals that he lived through five reigns. A teacher of Thai classical music, he left a rich cultural legacy behind him to this kingdom. Endowed with the unrivalled integrity of a born teacher, Master Montri Tramod was also a good friend in accordance with the Buddhist concept while being a modern teacher with profound knowledge and teaching skills in his field of specialisation. His unique qualities deserve a place in the history of Thai music. A creative musician, he preserved the characteristics of Thai culture in his outstanding works while showing ingenuity in his teaching, using a time-honoured process called self-inspired methodology.

The findings of this study, resulting from an analysis of his knowledge-transmitting processes to five groups of succeeding generations show that he used three teaching methods, namely, a self-inspired method, a descriptive method and a media-based method. A self-inspired method was used with various groups of followers, with members of the Tramod family to whom he taught radio drama, music and singing, with the staff of the Department of Fine Arts to whom he taught script writing, preparation of appropriate background music, and whom he trained individually to perform Thai classical songs and accompanying music, and with people who performed a ceremony to pay homage to teachers of performing arts. He used a descriptive method to teach a group of school teachers theories of Thai music and drama. In addition, a media-based method covering musical notes, records, radio and printing materials was used to teach Thai music and drama, moral lessons, morality and ethics to the general public.

ภาควิชา..... ศึกษาศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต..... *Montri Tramod*

สาขาวิชา..... พื้นฐานการศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Kanniga Sachakul*

ปีการศึกษา..... 2539

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ สัจกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยด้วยดีมาตลอด จึงขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบพระคุณครอบครัว "ตราโมท" ทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลที่มีประโยชน์เป็นอันมากต่อการค้นคว้าและการอ้างอิง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในการสัมภาษณ์อย่างดียิ่ง จากท่านอาจารย์เสวี หวังในธรรม อาจารย์ปราวณี สารามวงค์ อาจารย์สิริรัชชานัญ พิกจำรุง อาจารย์สมาน น้อยนิสัย อาจารย์นัฐพงศ์ โสวัตร อาจารย์บุญช่วย โสวัตร และคณะศิษย์ของครูมนตรี ตราโมท รวมทั้งอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนาม ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณในความเมตตาของท่านในครั้งนี้อย่างสูงที่สุดจนขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้กรุณาอนุญาตทุนอุดหนุนการวิจัย

ส่วนคุณความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบบูชาแด่ ครูมนตรี ตราโมท บุคคลห้าแผ่นดิน ผู้เป็นปูชนียาจารย์และปราชญ์เมธีแห่งนาฏดุริยางคศิลป์ไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นางสาวพรทิพย์ อินทิวโรทัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	10
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	11
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	12
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
2 ชีวิตและผลงานของครูมนตรี ตราโมท (พ.ศ. 2443-2538).....	16
2.1 การศึกษา.....	18
2.2 ชีวิตการรับราชการในกรมมหรศพ.....	21
2.3 ชีวิตการรับราชการในกระทรวงวัง.....	30
2.4 ชีวิตการรับราชการในกรมศิลปากร.....	34
2.5 ครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทางด้านดุริยางคศิลป์.....	40
2.6 ผลงานสำคัญในด้านต่าง ๆ.....	51
2.7 เครื่องราชอิสริยาภรณ์และรางวัลเกียรติยศ.....	55
2.8 ชีวิตครอบครัว.....	56
2.9 บั้นปลายชีวิต.....	56

3	กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในกลุ่มทายาทตราโมท.....	57
	3.1 การถ่ายทอดความรู้ด้านการแสดงทางวิทยุกระจายเสียง.....	59
	3.2 การถ่ายทอดความรู้ด้านการแสดงดนตรีและขับร้อง.....	73
4	กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในกลุ่มผู้สืบทอดในระบบโรงเรียน	80
	4.1 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในวิทยาลัยนาฏศิลป์.....	81
	4.2 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในระดับอุดมศึกษา.....	105
5	กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในกลุ่มกรมศิลปากร.....	125
	5.1 ประวัติกรมศิลปากรโดยสังเขป.....	125
	5.2 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ด้านการเขียนบท.....	128
	5.3 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ด้านการบรรจupesong.....	138
	5.4 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ด้านการต่อเพลง.....	147
6	กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในกลุ่มผู้ประกอบการทีวี.....	154
	6.1 ความหมายของคำว่า "ครู".....	154
	6.2 การทีวี.....	158
	6.3 คติความเชื่อเกี่ยวกับการทีวีของคนไทยและจีน-ละคร.....	157
	6.4 บทบาทของครูมนตรี ตราโมท ในทีวีของคนไทยและจีน-ละคร.....	166
	6.5 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ด้านการประกอบพิธีทีวี.....	178
	6.6 ประโยชน์ในการประกอบพิธีทีวี.....	194
7	กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในกลุ่มประชาชนทั่วไป.....	198
	7.1 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในรูปของการบันทึกเพลงไทย เป็นโน้ตสากล.....	198
	7.2 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในรูปของการบันทึกเพลงไทย ลงแผ่นเสียง.....	226
	7.3 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง.....	259
	7.4 การถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ผ่านสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ.....	286

8	ความเป็นครูของครูมนตรี ตราโมท.....	342
8.1	คุณลักษณะความเป็นครูของครูมนตรี ตราโมท.....	343
8.2	หลักทั่วไปในการสอนของครูมนตรี ตราโมท.....	368
8.3	วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ของครูมนตรี ตราโมท.....	377
9	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	384
9.1	สรุปผลการวิจัย.....	385
9.2	อภิปรายผล.....	403
9.3	ข้อเสนอแนะ.....	412
	รายการอ้างอิง.....	414
	ภาคผนวก.....	440
	ภาคผนวก ก การเตรียมการไหว้ครูดนตรีไทย.....	441
	ภาคผนวก ข ผลงานเพลงของครูมนตรี ตราโมท ที่ปรากฏใน แผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง และแผ่นซีดี.....	450
	ภาคผนวก ค ประวัติโดยสังเขปของกลุ่มผู้ประกอบพิธีไหว้ครู.....	459
	ประวัติผู้เขียน.....	465

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แสดงผลงานบทวิทยุกระจายเสียงของครูมนตรี ตราโมท จำแนกตามปีที่ออกอากาศ ชื่อเรื่อง ประเภท..... 61
2	แสดงรายการสอนของครูมนตรี ตราโมท ในฐานะอาจารย์พิเศษ จำแนกตามสถาบันอุดมศึกษา วิชาที่สอน..... 106
3	แสดงรายการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพลงชุดใหม่โรงเย็น จำแนกตามชื่อหนังสือและ จำนวนหน้า..... 219
4	แสดงรายการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพลงชุดทำขวัญ จำแนกตามชื่อหนังสือและจำนวนหน้า... 220
5	แสดงรายการเพลงไทยที่พิมพ์ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพลงไทยเล่ม 1 จำแนกตาม ชื่อเพลงและผู้ประพันธ์เพลง..... 223
6	แสดงผลงานของครูมนตรี ตราโมท ที่ปรากฏในแผ่นเสียงเพลงไทยของ กรมศิลปากร..... 246
7	แสดงบัญชีคำเรียงตามลำดับอักษร โดย มนตรี ตราโมท ในหนังสือสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2498-2535 จำแนกตาม บัญชีคำ เล่มที่ จำนวนหน้า หน้า ปีที่พิมพ์..... 299
8	เปรียบเทียบคำอธิบายของคำว่า "กรอ" ในสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน กับสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน..... 310
9	แสดงรายการบทความของครูมนตรี ตราโมท ในวารสารศิลปากรและนิตยสาร ศิลปากร พ.ศ. 2491-2521 จำแนกตามชื่อบทความ ปีพ.ศ. (เดือน) ที่พิมพ์ และจำนวนหน้า..... 313
10	แสดงรายการบทความของครูมนตรี ตราโมท ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ ประเภทต่าง ๆ จำแนกตาม ประเภทของหนังสือ ชื่อบทความ ปีที่พิมพ์..... 335
11	สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมท ในกลุ่มผู้สืบทอดที่ต่างกัน 5 กลุ่ม..... 388
12	สรุปหลักทั่วไปในการสอนของครูมนตรี ตราโมท ที่เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน ผู้เรียน การสอน และกลวิธีสอน..... 402